

ตารางที่ 8.4

เงินทุน (สุทธิ) จากแหล่งต่าง ๆ ภายนอกประเทศสู่ประเทศกำลังพัฒนา
(หน่วย : พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)

	2503 ^a	2513	2526
แหล่งทางการ(official flows):เงินช่วยเหลือ(aid)	4.94 ^b	8.06	33.65 ^c
1. bilateral : กลุ่มประเทศ DAC ^d	4.27	5.67	18.53
2. bilateral : กลุ่มประเทศ OPEC ^e	-	0.36	4.33
3. bilateral : กลุ่มประเทศ CMEA ^f	na	0.96	2.93
4. multilateral ^g	0.67	1.07	7.50
แหล่งทางการ: มิใช่เงินช่วยเหลือ ^h (non-aid)	na ^b	1.87	14.10
1. bilateral : กลุ่ม DAC		0.84	5.10
2. bilateral : ประเทศอื่น ๆ		0.32	2.00
3. ที่สะพานพะพอส		0.71	9.00
แหล่งเอกชน	3.01	9.08	49.80
1. การลงทุนโดยตรง	1.88	3.69	7.80
2. การลงทุนในหลักทรัพย์(portfolio investment)	0.67	0.30	0.50
3. การกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ	na	3.00	36.00
4. เครดิตการส่งออก	0.46	2.09	5.50
รวมเงินสุทธิ	7.95	19.01	98.05

ที่มา : Gillis et.al. Economics of Development 2nd edition
(W.W. Norton & Company, 1987) p. 365

- a. ตัวเลขของปี 2503 รวมเฉพาะประเทศในคณะกรรมการช่วยเหลือการพัฒนา (Development Assistance Committee) ประกอบด้วยประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก 17 ประเทศในยุโรป อเมริกาเหนือ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์
- b. ตัวเลขของปี 2503 เงินทุนทางการที่มีมิใช่เงินช่วยเหลือรวมอยู่ในหมวดเงินช่วยเหลือ
- c. ตัวเลขรวมตัวนี้ไม่เท่ากับผลรวมของแต่ละรายการ เพราะขาดตัวเลขอีก 0.36 พันล้านดอลลาร์จากแหล่งอื่น
- d. หมายถึง ประเทศในคณะกรรมการช่วยเหลือการพัฒนา
- e. หมายถึง ประเทศกลุ่มผู้ส่งออกน้ำมัน
- f. ย่อมาจาก Council for Mutual Economic Assistance, รวมประเทศสหภาพโซเวียตและประเทศในยุโรปตะวันออก
- g. ธนาคารโลก และธนาคารเพื่อการพัฒนาภูมิภาค
- h. การให้กู้และการลงทุนในหลักทรัพย์ในเชิงพาณิชย์
- i. รวมอยู่ในรายการการกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ

3.3 ข้อเสนอแนะและคัดค้านการอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศ เพื่อการพัฒนา

ในหัวข้อ 3.1 เราทราบว่า เงินทุนจากภายนอกเป็นแหล่งเสริมการ
ออมภายในระบบเศรษฐกิจที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม มีการวิพากษ์วิจารณ์การหาเงินทุนจาก
แหล่งต่าง ๆ ภายนอกประเทศเพื่อการพัฒนาว่า อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อการพัฒนา
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการช่วยเหลือจากต่าง
ประเทศ ซึ่งอาจประมวลได้ดังนี้

3.3.1 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

บทบาทของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต่อการพัฒนา
เป็นหัวข้อที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุดหัวข้อหนึ่งในเศรษฐศาสตร์การพัฒนา ทั้ง
ในแง่ของการสนับสนุนและคัดค้าน กล่าวคือ

ก. ข้อเสนอแนะการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศได้รับการสนับสนุนในฐานะ
ที่ช่วยปิดช่องว่าง (gaps) ต่าง ๆ ^{32/} หรือความไม่สมดุลต่าง ๆ ได้แก่ ช่องว่างที่เกิด
ขึ้นระหว่างการลงทุนที่ต้องการและความสามารถในการเคลื่อนย้ายเงินออมภายในระบบ
เศรษฐกิจมาสู่การลงทุน ที่เรียกว่า ช่องว่างการออม (saving gap) หรือช่องว่างทาง
การค้า (trade gap หรือ foreign exchange gap) ในกรณีที่มีความแตกต่างหรือช่อง
ว่างในระหว่างเงินตราต่างประเทศที่ต้องการกับความสามารถหาเงินตราต่างประเทศ
โดยการส่งออก หรือช่องว่างที่เกิดขึ้นระหว่างรายได้จากภาษีตามเป้าหมายและความ
สามารถในการจัดเก็บภาษีจริง ๆ ในประเทศ (เพราะรัฐบาลสามารถเก็บภาษีจากธุรกิจ
ที่ต่างชาติมาลงทุนเพื่ออุดช่องว่างนี้) หรืออุดช่องว่างในด้านการจัดการ การบริหาร
เทคโนโลยีหรือความชำนาญต่าง ๆ เพราะการลงทุนจากต่างประเทศจะช่วยให้เกิดการ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การจัดการ ฯลฯ ได้ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการขยายตัว
ของการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจได้

ข. ข้อคัดค้านการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

ในขณะที่มีการสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศโดยอ้างถึง
บทบาทของการลงทุนจากต่างประเทศในการอุดช่องว่างต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ข้อ
ถกเถียงในเชิงคัดค้านการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานเดียวกัน

แต่เป็นการมองในทางตรงข้าม กล่าวคือ มีการถกเถียงว่าการลงทุนจากต่างประเทศจะขยายช่องว่างต่าง ๆ ดังกล่าวให้ห่างยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะ^{33/}

-แม้ว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจะก่อให้เกิดการสะสมทุน (capital) การลงทุนจากต่างประเทศอาจทำให้การออมและการลงทุนภายในระบบเศรษฐกิจลดลงเพราะการแข่งขันอาจยากลำบากขึ้น หรือมิได้มีการนำเอากำไรไปลงทุนใหม่ หรือการลงทุนจากต่างประเทศอาจเป็นการสร้างรายได้แก่กลุ่มคนที่มีแนวโน้มในการออมต่ำ หรือทำให้ต้นทุนเงินกู้และดอกเบี้ยสูงขึ้นในประเทศ

-แม้ว่าผลกระทบเบื้องต้นของการลงทุนจากต่างประเทศจะทำให้ฐานะเงินตราต่างประเทศของประเทศดีขึ้น แต่ในระยะยาวอาจเกิดผลกระทบในทางลบต่อดุลบัญชีเดินสะพัด (current account) และบัญชีเงินทุน (capital account) ในดุลการชำระเงิน (balance of payments) เพราะจะมีความจำเป็นที่ต้องนำเข้าสินค้าทุนหรือสินค้าขั้นกลางจากต่างประเทศ และมีการส่งกำไรกับ ผลตอบแทนในรูปแบบอื่น เช่น ดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม การจัดการ หรือเงินโอนอื่น ๆ ออกจากประเทศมากกว่าที่จะเอาเข้ามา

-ในขณะที่การเก็บภาษีจากธุรกิจที่เข้ามาลงทุนจากต่างประเทศจะมีส่วนเพิ่มรายได้ภาษีของรัฐบาล แต่การลงทุนจากต่างประเทศก็อาจจะลดรายได้ภาษีของรัฐบาลลง เพราะมาตรการส่งเสริมหรือปกป้อง ค้ำจุนโครงการลงทุนต่าง ๆ เช่น การให้เงินอุดหนุนหรือการปกป้องด้วยมาตรการด้านภาษีนำเข้าเพื่อส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ

-ความสามารถในการจัดการ ความชำนาญในการประกอบการเทคโนโลยีการผลิต หรือเทคนิคการจัดการต่าง ๆ ของธุรกิจต่างชาติที่มาลงทุนในประเทศ อาจมิได้มีการถ่ายทอดสู่ธุรกิจภายในประเทศ หรือ

ไม่มีผลให้เกิดการพัฒนาดีขึ้นของปัจจัยการผลิตหรือ
ความชำนาญต่าง ๆ อย่างที่คาด

นอกจากข้อคัดค้านดังกล่าว ยังมีข้อคัดค้านที่สำคัญเกี่ยวข้องกับ
กับปัญหาโครงสร้างของประเทศ กล่าวคือ มีการเสนอว่า การลงทุนจากต่างประเทศจะ
ก่อให้เกิดปัญหาแก่ประเทศที่ต่างชาติเข้ามาลงทุนในด้านต่อไปนี้

- การเข้ามาลงทุนของต่างชาติมักทำให้โครงสร้างหรือ
ลักษณะทวิลักษณ์ในระบบเศรษฐกิจมีมากขึ้น และ/
หรือ ทำให้ความไม่เสมอภาคของการกระจายรายได้
ในประเทศมีมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการลงทุนจากต่าง
ประเทศทำให้แรงงานในภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่มีรายได้
ในรูปของค่าจ้าง เงินเดือนสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิด
การเคลื่อนย้ายทรัพยากรมาสู่การผลิต ซึ่งเป็นการ
สนองตอบอุปสงค์ของผู้มีรายได้ดีกว่าในเมือง
และยังทำให้เกิดการขาดสมดุลของโอกาสในเชิง
เศรษฐกิจระหว่างชนบทกับเมืองซึ่งทำให้เกิดการย้าย
ถิ่นมากขึ้น
- การลงทุนจากต่างชาติมักเป็นไปเพื่อผลิตสินค้าที่ไม่
ค่อยเหมาะสม (เพราะสนองตอบอุปสงค์ของชน
กลุ่มน้อยฐานะดีในเมือง) และ/หรือ ก่อให้เกิดรูปแบบ
การบริโภคที่ไม่เหมาะสม เพราะการโฆษณาจูง
ใจและอำนาจทางการตลาด และ/หรือ ก่อให้เกิดการ
ใช้เทคโนโลยีการผลิต (แบบเน้นทุน) ที่ไม่เหมาะสม
- บริษัทต่างชาติที่เข้ามาลงทุนมักมีอิทธิพลต่อประเทศ
เช่น ทำให้รัฐใช้นโยบายส่งเสริมการลงทุน หรือลงทุน
ในด้านบริการสังคมหรือโครงสร้างพื้นฐานทาง
เศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์สำหรับพวกเขา ผลก็คือ
บริษัทเหล่านี้ได้ประโยชน์มากกว่าประโยชน์ที่สังคม
ได้รับจากการเข้ามาลงทุนของพวกเขา นอกจากนี้
บริษัทที่เข้ามาลงทุนอาจใช้เครื่องมือ หรือช่องโหว่
บางอย่างเพื่อเลี่ยงภาษี เช่น บริษัทข้ามชาติหรือ
บริษัทนานาชาติที่มีสาขาในประเทศต่าง ๆ อาจใช้วิธี

การซื้อขายกันเอง เพื่อเพิ่ม-ลดต้นทุน อันจะทำให้
กำไรลด-เพิ่มขึ้นในแต่ละประเทศ เพื่อเสียภาษีราย
ได้รวมให้ต่ำที่สุด (วิธีนี้เรียกว่า transfer pricing)
เป็นต้น

-การลงทุนจากต่างประเทศอาจลดบทบาทหรือความ
สามารถในการประกอบการของผู้ประกอบการท้องถิ่น
หรือมิได้ช่วยให้เกิดพัฒนาของผู้ประกอบการท้องถิ่น
เพราะกิจการต่างชาติเหล่านั้น มีความสามารถที่
เหนือกว่า มีความกว้างขวาง และความยืดหยุ่นมาก
กว่า รวมทั้งยังอาจมีช่วงโอกาสมากกว่าที่จะได้รับ
การช่วยเหลืออุดหนุนต่าง ๆ ดังนั้นกิจการภายใน
ระบบเศรษฐกิจอาจไม่สามารถแข่งขัน หรือขยายตัว
ได้ ซึ่งทำให้การพัฒนาของผู้ประกอบการถูกจำกัดตัว
ลงไปด้วย

-การลงทุนจากต่างประเทศอาจขยายพลัง อำนาจจน
สามารถควบคุมทรัพย์สินบางส่วนไว้ในมือ หรือแม้
กระทั่งสามารถแทรกแซงทางการเมืองของประเทศได้

3.3.2 การช่วยเหลือจากต่างประเทศ (foreign aid)

3.3.2.1 เหตุผลในการให้การช่วยเหลือของประเทศ ผู้ให้การช่วยเหลือ

โดยทั่วไป เหตุผลในการให้การช่วยเหลือของประเทศผู้ให้การช่วย
เหลือ อาจประมวลได้เป็น 3 ด้านคือ

ก. เหตุผลด้านมนุษยธรรม

เหตุผลด้านมนุษยธรรม คือการช่วยเหลือที่เกิดขึ้น
เพราะความรู้สึกรับผิดชอบ หรือเพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการลดปัญหาความยากจน หรือ
เพื่อสร้างคามยุติธรรมทางสังคม หรือแก้ปัญหาทุกข์ยากบางอย่างที่เกิดขึ้นในประเทศ
ต่าง ๆ การช่วยเหลือที่ให้เพราะเหตุผลนี้ได้แก่ การช่วยเหลือผู้อพยพลี้ภัย ความช่วย
เหลือด้านอาหาร (food aid) แก่ประเทศที่ประสบภัยธรรมชาติหรือโรคภัย การช่วย
เหลือแบบให้เปล่า (grant) แก่ประเทศด้อยพัฒนาหรือยากจนมาก ๆ เป็นต้น

ข. เหตุผลด้านเศรษฐกิจ

เหตุผลด้านเศรษฐกิจ เป็นเรื่องของการให้ความช่วยเหลือเพื่อผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจบางประการ เช่น นักธุรกิจจะส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือถ้าเป็นการให้ความช่วยเหลือแบบมีเงื่อนไข เช่น เงื่อนไขซื้อสินค้า และ/หรือ บริการจากประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ หรือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเพื่อผลในการลงทุนในประเทศนั้น ๆ

ค. เหตุผลด้านการเมืองและความมั่นคง

เหตุผลด้านการเมืองและความมั่นคงได้แก่การให้ความช่วยเหลือเพื่อให้พันธมิตรระหว่างประเทศแข็งแกร่งขึ้น การให้ความช่วยเหลือเพื่อรักษาความเป็นกลางทางการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในประเทศนั้น ๆ การให้ความช่วยเหลือทางการทหารแก่รัฐบาลประเทศนั้น ๆ เป็นต้น

3.3.2.2 เหตุผลในการรับการช่วยเหลือจากต่างประเทศ

ในแง่ของประเทศผู้รับความช่วยเหลือ ความรู้สึกหรือทัศนคติเกี่ยวกับการรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศมักเป็นความรู้สึกผสม กล่าวคือ ในทางหนึ่ง มีความรู้สึกว่าการรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงความสัมพันธ์แบบพึ่งพา (dependent relationship) ซึ่งประเทศเหล่านี้พยายามหลีกเลี่ยง ในอีกทางหนึ่งก็มองว่า การช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นสิ่งที่มิประโยชน์เพราะจะช่วยส่งเสริมอุดหนุนให้การพัฒนาไปสู่ความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจ เป็นไปได้รวดเร็วขึ้น เพราะ

- เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ (ในรูปของเงินกู้หรือเงินให้เปล่า) เป็นเงินออมจากภายนอกประเทศ ที่จะเสริมการออมภายในระบบเศรษฐกิจ เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจสามารถบรรลุเป้าหมายการลงทุนและการพัฒนาที่กำหนดไว้
- การช่วยเหลือจากภายนอกประเทศจะช่วยสนับสนุนเร่งรัดกระบวนการพัฒนาโดยการกระตุ้นหรือก่อให้เกิดการออมภายในระบบเศรษฐกิจเพราะการเพิ่มขึ้นของการเจริญเติบโตที่เกิดจากการช่วยเหลือจากต่างประเทศ (โดยเชื่อว่าในที่สุดความจำเป็นที่ต้องอาศัย

การช่วยเหลือจากต่างประเทศจะลดลง ประเทศจะสามารถพัฒนาแบบพึ่งตนเองได้)

-การช่วยเหลือทางการเงินจากภายนอก มักจะเสริมด้วยการช่วยเหลือในทางเทคนิค เช่น การเข้ามาของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้การใช้เงินช่วยเหลือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด หรือการนำเข้ามาซึ่งเทคนิคการผลิตหรือการจัดการแบบใหม่ ๆ ที่จะเป็นการอุดช่องว่างที่เกิดขึ้นเพราะการขาดแคลนในด้านนั้น ๆ ภายในประเทศ

นอกจากเหตุผลดังกล่าว ยังมีความเชื่อว่า การช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นสิ่งที่ชดเชยความเสียหายของประเทศกำลังพัฒนา ที่เกิดขึ้นเพราะรูปแบบหรือโครงสร้างการค้าระหว่างประเทศที่เป็นอยู่^{34/} รวมทั้งยังเชื่อว่า การให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศเป็นหน้าที่ในเชิงศีลธรรมของประเทศพัฒนาแล้วที่จะช่วยลดความไม่เท่าเทียมในรายได้ และความมั่งคั่งระหว่างประเทศและขจัดปัญหาความยากจนในโลกให้หมดไป

3.4 มาตรการในการระดมเงินออมจากภายนอกประเทศ

แม้ว่าจะมีการถกเถียงในเชิงสนับสนุน และคัดค้านการใช้เงินทุนจากต่างประเทศเพื่อการพัฒนาข้างต้น ข้อเท็จจริงข้อหนึ่งก็คือ ประเทศกำลังพัฒนาจำเป็นต้องอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศเพื่อการพัฒนา ดังนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นก็คือประเทศเหล่านี้พยายามกำหนดนโยบายหรือมาตรการที่เหมาะสมและถูกต้องในด้านนี้ เพื่อให้การพัฒนาโดยอาศัยเงินทุนจากภายนอกเป็นไปในลักษณะที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศของตน มาตรการอันดับแรกในประเทศต่าง ๆ จะใช้ก็คือการขยายการส่งออกให้มากขึ้น ส่วนมาตรการในด้านอื่น ๆ ได้แก่

3.4.1 มาตรการทางด้านของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

ในด้านของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีการเสนอว่า แทนที่จะรับการลงทุนโดยตรงที่สมบูรณ์แบบ (full package) จากต่างประเทศ ประเทศกำลังพัฒนาน่าจะเน้นการลงทุนแบบแยกส่วน (“unbundling” investment

activities) นั่นคือการสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการภายในประเทศ ซื้อเทคโนโลยีที่เหมาะสมจากต่างประเทศผ่านระบบต่าง ๆ เช่น สิทธิบัตร การแสวงหาเครดิตจากผู้ขายในต่างประเทศหรือรูปแบบการอุดหนุนทางการเงินจากต่างประเทศ แบบอื่น ๆ เพื่อแสวงหาและพัฒนาช่องทางตลาดของตนเอง ในขณะที่เดียวกันต้องมีการขยายกิจกรรมของธนาคารเอกชน หรือการสร้างและส่งเสริมธนาคารเพื่อการพัฒนาเกษตรและอุตสาหกรรม (ทั้งนี้โดยอาจจะอาศัยการช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์การการช่วยเหลือระหว่างประเทศ) ซึ่งกลยุทธ์นี้จะช่วยให้ผลประโยชน์สุทธิที่ตกแก่ระบบเศรษฐกิจมีในระดับพอ ๆ กับการลงทุนโดยตรงแบบสมบูรณ์จากต่างประเทศ^{35/} แต่มีลักษณะของการพึ่งตนเองมากกว่า

นอกเหนือไปจากแนวคิดในเรื่องการส่งเสริมการลงทุนแบบ “unbundling” ดังกล่าวข้างต้น ข้อเสนอแนะในด้านนโยบายส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ โดยทั่วไปอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

ก. การสร้างข้อจำกัด (restrictions) บางอย่างเพื่อให้ผลประโยชน์ของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศตกถึงประเทศมากขึ้น ข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่

- การมีข้อกำหนดหรือเงื่อนไขในการประกอบการ เช่น การกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้วัสดุ วัตถุดิบภายในประเทศให้มากขึ้น หรือการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับขนาดการลงทุนในกิจกรรมนั้น ๆ กำหนดเงื่อนไขการจ้างแรงงานท้องถิ่น และการถ่ายทอดเทคโนโลยี รวมทั้งการจำกัดขอบเขตการแข่งขันที่มีกับอุตสาหกรรมภายในประเทศ เป็นต้น
- การมีข้อกำหนดเกี่ยวกับเวลาในการเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจอุตสาหกรรมต่างประเทศที่เข้ามาลงทุน ให้มีการกระจายการถือครองมาสู่มือของคนในท้องถิ่นในสัดส่วนที่สูงขึ้น เช่น กำหนดว่าให้มีการขายหุ้นสามัญของกิจการ (เช่น อย่างต่ำ 51% สู่มือของคนในท้องถิ่น หรือรัฐบาล) ซึ่งกฎหมายลักษณะนี้เป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า saturation laws โดยทั่วไป ความคิดในการกำหนดให้มี saturation laws ก็เนื่องจากว่า การร่วมทุนในลักษณะนี้ ทำให้มีโอกาสรับรู้ เรียนรู้

เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ดีขึ้นจากธุรกิจ และจะได้มีการนำมาใช้ในระบบเศรษฐกิจอย่างถาวรขึ้นในระยะยาว - การมีข้อจำกัดในเรื่องการส่งกำไรออกนอกประเทศ และการกำหนดการใช้กำไรที่ได้มาลงทุนเพิ่มขึ้นในประเทศเจ้าบ้าน (host country) มาตรการในเรื่องนี้ได้แก่การกำหนดเพดานเงินกำไรส่งออกสูงสุด หรือการเก็บภาษีจากการส่งกำไรออก เป็นต้น

ข. การกำหนดมาตรการจูงใจ (incentives) ต่าง ๆ โดยปกติ มาตรการจูงใจต่าง ๆ กำหนดขึ้น เพื่อจูงใจให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนและเพื่อให้การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสามารถเป็นไปตามเงื่อนไขของการลงทุนที่กำหนดไว้ ตัวอย่างเช่นมีการกำหนดช่วงปลอดภาษี (tax holidays) เช่น เพื่อดึงดูดให้ต่างชาติเข้ามาลงทุน รัฐอาจกำหนดช่วงปลอดภาษีรายได้นิติบุคคลเก็บจากธุรกิจต่างชาติเหล่านั้น (income tax holidays) ซึ่งโดยปกติที่ปฏิบัติกันก็จะอยู่ในช่วง 3-6 ปี หรือบางครั้งก็มีการให้การคุ้มครองการผลิต เช่น การกำหนดว่าจะไม่มีการอนุญาตให้มีการลงทุนในกิจการประเภทเดียวกันเพื่อมาแข่งขัน หรือมาตรการส่งเสริมต่าง ๆ เช่น การยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักร (ที่ทันสมัย) เพื่อให้มีการนำเข้าเทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือการให้สิทธิลดหย่อนภาษีบางประเภท เป็นต้น

3.4.2 มาตรการในด้านของการกู้ยืมทางการค้า (commercial borrowing)

ดังที่ทราบแล้ว (จากตารางที่ 8.4) ว่า แหล่งเงินออมต่างประเทศที่มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ สำหรับประเทศกำลังพัฒนา คือ แหล่งเงินออมเอกชน อันได้แก่การลงทุนในหลักทรัพย์ การกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ และเครดิตการส่งออก การลงทุนในหลักทรัพย์อาจจะเป็นการลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาล ซึ่งเป็นหลักทรัพย์ระยะยาว ผ่านนายหน้าค้าหลักทรัพย์ที่มีชื่อเสียงของโลก เช่น Rothschild group ของฝรั่งเศสและอังกฤษ^{36/} หรือการลงทุนในหลักทรัพย์เอกชน หรือการซื้อหุ้นของธุรกิจในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งจะเป็นไปได้ดีหรือมีโอกาสขยายตัวมากขึ้น ถ้าตลาดหลักทรัพย์ในประเทศนั้น ๆ ได้รับการพัฒนาดีขึ้นและประเทศนั้น ๆ มีบรรยากาศทางเศรษฐกิจและทางการเมืองที่ดี

ในด้านการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ ปรากฏว่า ก่อนปี ค.ศ. 1973 การกู้ยืมของประเทศกำลังพัฒนาจากแหล่งเงินทุนนี้ยังมีค่อนข้างน้อย แต่ในช่วง 6 ปีต่อมา มีการกู้ยืมสูงขึ้นมาก สาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการกู้ยืมมากในช่วงดังกล่าว เพราะธนาคารต่างชาติจำเป็นต้องหาผู้กู้เพื่อหารายได้จากเงินฝากที่ขยายตัวสูงขึ้นมากหลังจากการขยายตัวของตลาดน้ำมันในช่วงปี ค.ศ. 1973-1974 การขยายตัวดังกล่าวนี้ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนาซึ่งไม่สามารถหาแหล่งเงินทุน เพื่อลงทุนในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านการช่วยเหลือจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตามการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ มีต้นทุนที่ต้องจ่ายคือค่าดอกเบี้ยและการดำเนินการเพื่อขอกู้ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มภาระการจ่ายเงินในภายหลัง ในด้านของเครดิตการส่งออกเป็นมาตรการชะลอการจ่ายเงินสำหรับสินค้านำเข้าซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับประเทศกำลังพัฒนา เพราะมีโอกาสใช้ประโยชน์สินค้านำเข้าในการหารายได้เพื่อชำระค่าสินค้านำเข้านั้น อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาเครดิตจะขึ้นอยู่กับลักษณะสินค้านำเข้า ซึ่งโดยปกติจะอยู่ในช่วง 3-6 เดือนเท่านั้น อย่างไรก็ตามการขยายการกู้ยืมทางการค้าก็เป็นมาตรการที่สำคัญ

ความสามารถในการระดมเงินจากแหล่งเหล่านี้ จะขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกประเทศ คือสถานทางการเงินของตลาดเงินในโลก อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ และปัจจัยภายในระบบเศรษฐกิจคือ สภาพการณ์ของเศรษฐกิจ ตลาดทุน ตลาดเงิน อัตราดอกเบี้ยภายในประเทศ ลักษณะและโครงสร้างทางการค้า รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศด้วย ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ประเทศกำลังพัฒนาต้องพยายามปรับปรุงยกระดับ หรือพัฒนาปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ให้มีลักษณะเอื้ออำนวยต่อการดึงดูดเงินทุนจากแหล่งเหล่านี้ได้มากขึ้น

3.4.3 มาตรการในด้านของการช่วยเหลือจากต่างประเทศ (foreign aid)

ในด้านของการรับการช่วยเหลือจากต่างประเทศ (foreign aid) ประเด็นที่สำคัญที่สุดประเด็นหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงก็คือ ระดับความสามารถในการดูดซับ (absorptive capacity) ของประเทศ หรือความสามารถของประเทศในการใช้ประโยชน์การช่วยเหลือจากต่างประเทศ (ทั้งในด้านการเงินและเทคนิคต่าง ๆ) อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทั่วไปเราพิจารณาความสามารถในการดูดซับ หรือประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์การช่วยเหลือจากต่างประเทศที่ได้รับ โดยดูความสัมพันธ์ในระหว่าง

- การมีอยู่ของทรัพยากรทางการเงินภายในประเทศ และข้อกำหนดหรือเงื่อนไขที่ผู้ให้ความช่วยเหลือ กำหนดไว้เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือในโครงการ หรือแผนงานต่าง ๆ (เช่น ข้อกำหนดในเรื่องสัดส่วน ของทุนที่ประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือต้องรับภาระ เป็นต้น)
- อุปทานด้านกำลังคนภายในประเทศ และลักษณะ อุปสงค์ต่อกำลังคนของโครงการที่ขอความช่วยเหลือ
- ความสามารถในการบริหาร การจัดการและลักษณะ ความต้องการในด้านการบริหารและการจัดการของ โครงการ และแผนงานที่ต้องการความช่วยเหลือ

ประเทศกำลังพัฒนาควรพยายามเพิ่มความสามารถในการดูดซับหรือประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ทั้งนี้โดยศึกษาว่า ข้อจำกัดที่เกิดขึ้นอยู่ในลักษณะใด ตัวอย่างเช่น ถ้ามีข้อจำกัดทางการเงินในสาขา เฉพาะเช่นด้านการเกษตร ประเทศก็อาจบรรเทาหรือขจัดข้อจำกัดนั้นโดยการจัดสรร ทรัพยากรในภาครัฐบาลเพื่อเป็นประโยชน์กับสาขาการผลิตนั้น ๆ พร้อมทั้งการ พยายามหาการอุดหนุน สนับสนุนจากแหล่งเงินออมภายนอกประเทศ ข้อจำกัดด้าน กำลังคนอาจบรรเทาลงได้ด้วยการฝึกฝนอบรม ให้การศึกษาในระบบโรงเรียนและนอก โรงเรียน การเพิ่มทักษะ ความชำนาญงานโดยการฝึกอบรมในระหว่างทำงาน หรือ การฝึกอบรมโดยโครงการพิเศษในและนอกประเทศ และสำหรับข้อจำกัดด้านการ บริหารและการจัดการ (ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นข้อจำกัดที่สำคัญที่สุดในประเทศกำลังพัฒนา) เพราะลักษณะการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจเข้าสู่ส่วนกลาง ระบบการบริหารราชการ ที่ไม่ยืดหยุ่นหรือพัฒนา การไม่มีระบบการให้คุณ ให้โทษที่มีประสิทธิผล และข้อจำกัด ที่เกิดจากข้อจำกัดทางการเงิน^{37/} อาจจะทำให้บรรเทาลงได้ด้วยการพัฒนาระบบการ บริหารและการจัดการ การแก้ปัญหาการบริหารในระบบราชการที่ด้อยประสิทธิภาพ และการฝึกอบรม ส่งเสริมประสบการณ์ในภาคเอกชนและรัฐบาล

ในประเด็นที่สอง การรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในรูปแบบ ของการกู้ยืม ต้องคำนึงถึงความต้องการเงินตราต่างประเทศเพื่อจ่ายคืน ภาระผูกพันใน ด้านเงินต้นและดอกเบี้ย และภาระผูกพันอื่น ๆ (ที่อาจจะมี) เพราะถ้าความสามารถ ในการหาเงินตราต่างประเทศของประเทศไม่สามารถเพิ่มขึ้นสอดคล้อง สัมพันธ์กับ ภาระหนี้ต่างประเทศ อาจต้องมีการจำกัดการนำเข้าหรือกีดกันเพื่อใช้หนี้เดิม

(refinancing) ซึ่งจะเป็นการชลอความสามารถในการพัฒนาหรือทำให้เศรษฐกิจขล
ตัวหรือถดถอยลง หรือนำประเทศไปสู่ปัญหาหนี้สินร้ายแรงได้

การเพิ่มขนาดเงินทุนเพื่อการพัฒนาโดยการช่วยเหลือจากต่าง
ประเทศอาจทำได้โดยการขอให้ประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือเพิ่มส่วนของการให้ความ
ช่วยเหลือในลักษณะให้เปล่ามากขึ้น โดยการขยายเวลาปลอดหนี้ (grace period) ลด
อัตราดอกเบี้ยหรือขยายเวลาชำระเงินคืนออกไปอีก ยิ่งไปกว่านั้น ความช่วยเหลือ
แบบผูกพัน (tie aid) ควรจะลดลง เพื่อให้ประเทศผู้รับการช่วยเหลือมีโอกาสมากขึ้นใน
การทำแหล่งอุปทานสินค้า/บริการ ที่ถูกลง นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาระบบการ
โอนโดยอัตโนมัติ (automatic transfers)^{38/} มาช่วยให้มากขึ้น กล่าวคือ นอกจาก
การที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (the International Monetary Fund : IMF) ได้
สร้างระบบสิทธิถอนเงินพิเศษ (Special Drawing Rights : SDR_s)^{39/} และการขาย
ทองคำเพื่อให้เกิดสภาพคล่องระหว่างประเทศแล้ว ก็ควรมีการกำหนดสูตรสำเร็จ
ของการเพิ่มสัดส่วนสภาพคล่องนี้ เพื่อให้มีการใช้ SDR_s ได้มากขึ้นโดยอัตโนมัติเมื่อ
เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดตามสูตร เป็นต้น หรืออาจมีการกำหนดการจัดเก็บภาษี
จากประเทศพัฒนาแล้วเพื่อโอนเงินทุนส่วนนี้ไปยังประเทศกำลังพัฒนา โดยอาจจะจัด
เก็บภาษีจากการผลาญใช้ทรัพยากรที่สร้างขึ้นใหม่ได้ยาก การผลิตที่สร้างมลภาวะแก่
โลก หรือกิจกรรมของบริษัทนานาชาติ กิจกรรมเกี่ยวกับอากาศนอกโลก หรือได้ทะเล
ซึ่งเป็นสมบัติของมวลมนุษย เป็นต้น จากนั้นจึงกำหนดเงื่อนไขระเบียบการโอนย้าย
เงินทุนไปสู่ประเทศยากจนหรือประเทศกำลังพัฒนา เพื่อให้เกิดลักษณะการเคลื่อนย้าย
เงินทุนอัตโนมัติ นอกจากนี้ อาจจะมีการกำหนดระบบการชักส่วนผลประโยชน์จาก
การอุปทานวัตถุดิบแก่ประเทศร่ำรวยและโอนผลประโยชน์ส่วนนี้สู่ประเทศรายได้ต่ำ
หรือยากจน หรือประเทศที่ประสบปัญหาภัยแล้งมากบางอย่างในประเทศ เช่น
ประเทศผู้ส่งออกน้ำมันไปสู่ประเทศมั่งคั่ง ร่ำรวย อาจชักส่วนแบ่งน้ำมันจากทุก ๆ
หน่วยน้ำมันที่ขายให้ประเทศร่ำรวย เพื่อให้เปล่าแก่ประเทศยากจนที่มีปัญหาพลังงาน
ทั้งนี้โดยกำหนดระบบการย้ายโอนที่เหมาะสมและยอมรับกันขึ้นมา เพื่อให้เกิดลักษณะ
การดำเนินการโอนทรัพยากรโดยอัตโนมัติขึ้น เป็นต้น

สรุป

ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ประเทศต่าง ๆ ต้องระดมเงินทุน (ทรัพยากร) ให้เพียงพอและเคลื่อนย้ายเงินทุน (ทรัพยากร) ไปสู่การลงทุนในแนวทางที่จะเอื้ออำนวยให้การพัฒนาเป็นไปด้วยดีตามจุดมุ่งหมาย ดังนั้นการลงทุน (การสะสมทุน) ในระบบเศรษฐกิจจะต้องมีมากพอจึงจะก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (และการพัฒนาเศรษฐกิจ) ที่น่าพอใจได้ การลงทุนดังกล่าวนี้ต้องอาศัยเงินทุนจากแหล่งภายในประเทศ และแหล่งเงินภายนอกประเทศ โดยทั่วไปเงินทุนภายในประเทศจะมาจากการออมในภาคเอกชน ซึ่งประกอบด้วย การออมของปัจเจกบุคคล นิติบุคคล และองค์กรเอกชนที่มีใช้นิติบุคคล และการออมภาครัฐบาล ซึ่งประกอบด้วย ส่วนเกินดุลในงบประมาณ เงินออมจากรัฐวิสาหกิจ และการกักหน้สาธารณะของรัฐบาล ส่วนเงินทุนจากภายนอกประเทศ จะมาจากรายได้ที่ได้จากการส่งออก การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การกู้ และการรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ

สำหรับแนวคิดที่ว่าด้วยแนวทางในการกระตุ้นการออมหรือระดมเงินทุนภายในระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันมีอย่างน้อย 4 แนวคิด คือ

แนวคิดที่ 1 แนวคิดของพวกคลาสสิกที่ว่าด้วยการออมนำการลงทุน ตามแนวคิดนี้รัฐควรพัฒนาสื่อกลางทางการเงิน กำหนดนโยบายการเงิน นโยบายการคลัง เพื่อยกระดับการออม (โดยตรง) และจัดสรรเงินทุนในทางที่ก่อให้เกิดผลิตภาพสูงสุด (ซึ่งเสมือนหนึ่งเป็นการเพิ่มเงินทุนเพื่อการพัฒนาในทางอ้อม) เมื่อเกิดการออม การพัฒนาก็จะเกิดขึ้น เพราะการออมจะกลายเป็นการลงทุนในปริมาณที่เท่ากันเสมอ

แนวคิดที่ 2 แนวคิดของพวกเคนส์เขียนว่าด้วยการลงทุน กำหนดการออม ตามแนวคิดนี้ รัฐบาลควรใช้เครื่องมือเพื่อกระตุ้นให้เกิดเงินเพื่อเพราะสภาพเงินเฟ้อ (อ่อน ๆ) จะกระตุ้นให้เกิดการลงทุนและการลงทุนสามารถสร้างการออม เพราะระบบเศรษฐกิจมีรายได้เพิ่มขึ้น หรือเกิดการกระจายรายได้ใหม่ในสังคมอันอาจทำให้การออมเพิ่มขึ้นได้

แนวคิดที่ 3 แนวคิดที่มาจากทฤษฎีปริมาณเงิน แนวคิดนี้เสนอว่ารัฐบาลควรใช้นโยบายขยายปริมาณเงิน เพื่อให้เกิดเงินเฟ้อ โดยที่เงินเฟ้อมีลักษณะเหมือนภาวะของการถือเงิน ดังนั้น อำนาจซื้อที่แท้จริงของประชาชนจะลดลง เท่ากับว่ามีการปลดปล่อยทรัพยากรที่แท้จริงจากภาคเอกชนสู่ภาครัฐบาลมากขึ้นนั่นเอง

แนวคิดที่ 4 แนวคิดเสรีนิยมทางการเงิน แนวคิดนี้เสนอว่าการลงทุนในระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจจะเป็นไปได้รวดเร็วและมีเสถียรภาพมากขึ้น ถ้ารัฐบาลปล่อยให้มีการเคลื่อนไหวโดยเสรีของอัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและเข้าควบคุมภาวะเงินเฟ้อ และปฏิรูปนโยบายการคลังเพื่อให้เกิดเสรีนิยมในตลาดเงิน

ในเรื่องของมาตรการ เราสรุปได้ว่า มาตรการโดยทั่วไปในการระดมเงินออมในภาคเอกชน มีหลายประการ ได้แก่

- การใช้มาตรการด้านภาษีอากรเพื่อบังคับออม ทั้งนี้โดยเน้นที่การเก็บภาษีทางตรง เน้นการจัดเก็บภาษีการใช้จ่ายและการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย และโดยการขยายฐานภาษี
- การใช้มาตรการเพิ่มอัตราดอกเบี้ย เพื่อจูงใจให้เกิดการออมมากขึ้น
- การใช้มาตรการขาดดุลทางงบประมาณ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการลงทุนต่อเนื่อง รายได้ประชาชาติจะเพิ่มขึ้นและมีผลให้การออมเพิ่มขึ้น
- การใช้มาตรการกระตุ้นให้เกิดเงินเฟ้อ เพื่อให้รายได้ที่เป็นตัวเงินของประชาชนเพิ่มขึ้น มีการขยายตัวของการใช้จ่าย อันจะทำให้รายได้ประชาชาติ และการออมในระบบเศรษฐกิจสูงขึ้น
- พัฒนาสถาบันการเงินและระบบการเงิน เพื่อระดมเงินออมให้ทั่วถึงมากขึ้น

ส่วนมาตรการโดยทั่วไปในการระดมเงินออมในภาครัฐบาล ได้แก่

- การใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- การใช้มาตรการด้านภาษี เพื่อเพิ่มรายได้ภาษีให้เพียงพอต่อการใช้จ่ายหรือ เพื่อลดการขาดดุลงบประมาณ ทั้งนี้โดยอาจจะกระทำโดยการเพิ่มอัตราภาษีที่มีการจัดเก็บอยู่แล้ว การหาแหล่งรายได้ภาษีแหล่งใหม่ ๆ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารการจัดเก็บภาษี และการปฏิรูประบบภาษีให้ดีขึ้น เหมาะสมขึ้น
- การเพิ่มการออมในรัฐวิสาหกิจ โดยการปรับปรุง ลักษณะการบริหารรัฐวิสาหกิจให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ หรือแปรรูปรัฐวิสาหกิจไว้ ประสิทธิภาพให้เอกชนดำเนินการ เพื่อลดภาระของรัฐบาล
- มาตรการในการก่อกองหนี้สาธารณะเพื่อชดเชยการขาดดุลงบประมาณ ที่ก่อให้เกิดการออมในภาคเอกชนมากขึ้นแทนที่จะเป็นเพียงการเปลี่ยนรูปแบบการออมของภาคเอกชน

ในด้านของทุนจากต่างประเทศ โดยทฤษฎีช่องว่างสองระดับ (dual-gaps model) เราทราบว่าขนาดของเงินทุนเพื่อการพัฒนาที่มาจากแหล่งภายนอกประเทศ ควรจะมีขนาดเท่ากับช่องว่างการออม หรือช่องว่างการค้าระหว่างประเทศ (แล้วแต่ว่าช่องว่างใดจะใหญ่กว่ากันในระหว่างช่องว่างทั้งสองนี้) ประเทศจึงจะสามารถขยายตัวในระดับที่ต้องการ และเงินทุนจากภายนอกขนาดต่ำสุดที่ต้องการ คือ ส่วนแตกต่างระหว่างช่องว่างทั้งสองนี้ระบบเศรษฐกิจจึงจะเข้าสู่ดุลยภาพได้

เงินทุนจากภายนอกประเทศนอกเหนือจากรายได้จากการส่งออกสินค้าและบริการ อาจจะมาจากการออมเอกชนต่างประเทศ ซึ่งอยู่ในรูปของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การลงทุนในหลักทรัพย์หรือจาก การกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ และเครดิตเพื่อการส่งออกหรือการออมทางการหรือช่วยเหลือจากต่างประเทศ ในรูปของเงินให้เปล่า เงินกู้ หรือการช่วยเหลือในรูปแบบอื่น (เช่น การช่วยเหลือทางเทคนิค หรือการช่วยเหลือในด้านผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น)

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศได้รับการสนับสนุนว่าเป็นแหล่งเงินทุนภายนอกประเทศที่ช่วยลดหรือลดช่องว่างที่เกิดจากการออมและการลงทุน การค้าและ/หรือ การหารายได้ของรัฐบาล และ/หรือ การจัดการ การบริหาร หรือการขาดแคลนเทคโนโลยีและความชำนาญงาน ในขณะเดียวกันก็มีการคัดค้านว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกลับจะขยายช่องว่างนั้นให้กว้างออกไป ทำให้วิถีลักษณะในระบบเศรษฐกิจมีมากขึ้นและการกระจายรายได้ในประเทศเลวลง รวมทั้งจะเป็นการจำกัดบทบาทของผู้ประกอบการท้องถิ่นหรือไม่เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถของผู้ประกอบการภายในระบบเศรษฐกิจ

ในเรื่องของเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ ปรากฏว่าประเทศผู้ให้การช่วยเหลือ เห็นว่าการให้การช่วยเหลือต่างประเทศเป็นสิ่งที่ควรทำเพราะเหตุผลทางศีลธรรม เหตุผลทางเศรษฐกิจ และเหตุผลทางการเมืองและความมั่นคง แต่ในฐานะประเทศผู้รับการช่วยเหลือ การรับการช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็น แม้ว่าจะเครื่องหมายของการพึ่งพา แต่ก็จำเป็นเพราะการช่วยเหลือจากต่างประเทศจะช่วยส่งเสริมให้ประเทศสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจได้เร็วขึ้น และเป็นสิ่งสมควรในฐานะที่ว่าประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือซึ่งเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ควรจะชดเชยความเสียหายของประเทศกำลังพัฒนาที่เกิดจากรูปแบบและโครงสร้างการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นอยู่ และนอกจากนี้ ประเทศพัฒนาแล้วก็ควรจะมีส่วนช่วยลดความไม่เท่าเทียมในรายได้และความมั่งคั่งระหว่างประเทศ และขจัดปัญหาความยากจนในโลก

มาตรการในการระดมเงินออมหรือเงินทุนจากภายนอกประเทศ มาตรการแรกที่สำคัญที่สุดก็คือ การขยายการส่งออกให้มากขึ้น เพราะจะเป็นการลดความจำเป็นที่ต้องพึ่งเงินทุนจากภายนอกแหล่งอื่น ๆ ส่วนในการระดมเงินออมจากต่างประเทศโดยอาศัยเงินทุนจากการลงทุนโดยตรงของต่างประเทศ ควรเน้นที่การส่งเสริมการลงทุนแบบแยกส่วน (unbundling investment activities) ซึ่งก็คือการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นซื้อเทคโนโลยีที่เหมาะสมจากต่างประเทศผ่านระบบสิทธิบัตรหรืออื่น ๆ การแสวงหาเครดิต หรือการอุดหนุนทางการเงินรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแสวงหาและกำหนดช่องทางตลาดของตนเอง แทนที่จะส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศแบบสมบูรณ์แบบ (full package) นอกจากมาตรการดังกล่าวแล้วควรมีข้อจำกัดหรือกำหนดเงื่อนไขของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น เงื่อนไขเกี่ยวกับการประกอบการ เงื่อนไขในการเปลี่ยนรูปการเป็นเจ้าของ และเงื่อนไข

ไขในการส่งกำไรออกสู่ต่างประเทศ และอาจต้องมีการสร้างแรงจูงใจเพื่อดึงดูดให้ต่างชาติเข้ามาลงทุน เช่น การให้สิทธิพิเศษในด้านภาษี เป็นต้น

นอกจากนี้ประเทศกำลังพัฒนาควรขยายช่องทางในการกู้ยืมทางการค้า (commercial borrowing) เช่น การดึงดูดการเข้ามาลงทุนในหลักทรัพย์ การกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ การขยายตัวของการใช้เครดิตส่งออกของต่างประเทศ ดังนั้น การปรับปรุงยกระดับหรือพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมบางอย่าง เช่น ตลาดทุน โครงสร้างอัตราดอกเบี้ย ฯลฯ และการรักษาสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองให้มีเสถียรภาพมั่นคงจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

ส่วนการรับการช่วยเหลือจากต่างประเทศ ต้องคำนึงถึงความสามารถในการดูดซับหรือใช้ประโยชน์การช่วยเหลือนั้น ๆ ซึ่งทั้งนี้ย่อมขึ้นกับความสัมพันธ์ในระหว่างการเมืองของทรัพยากรทางการเงินภายในประเทศและเงื่อนไขที่ผู้ให้ความช่วยเหลือกำหนดไว้ ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์และอุปทานด้านกำลังคนในโครงการที่ขอความช่วยเหลือ และความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการบริหารและการจัดการ กับลักษณะความต้องการด้านการบริหารและการจัดการของโครงการที่ต้องการความช่วยเหลือ ในกรณีที่ความสามารถในการดูดซับต่ำ ประเทศก็ต้องพยายามสร้างความสามารถในการดูดซับให้มากขึ้นโดยใช้มาตรการที่เหมาะสม

ในท้ายที่สุดการเพิ่มขนาดของการช่วยเหลือจากต่างประเทศ อาจทำได้โดยที่ผู้ให้ความช่วยเหลือผ่อนคลายข้อผูกมัดต่าง ๆ ลง และการที่ประเทศต่าง ๆ ในโลกพยายามร่วมมือกันเพื่อกำหนดระบบการโอนการช่วยเหลือระหว่างประเทศแบบอัตโนมัติ (automatic transfer) ขึ้นในโลก

เชิงอรรถ

- 1/ การลงทุนขึ้นอยู่กับ อัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุนและเป้าหมายของการพัฒนา แต่การออมขึ้นกับรายได้และลักษณะการกระจายรายได้ของสังคม การส่งออกขึ้นกับระดับราคาสินค้าระหว่างประเทศ รายได้ของประเทศ และความสามารถในการผลิตของระบบเศรษฐกิจ แต่การนำเข้า ขึ้นอยู่กับความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาสินค้านำเข้า ราคาสินค้าต่างประเทศ รายได้ของประเทศ และการกระจายรายได้ การใช้จ่ายของรัฐบาลขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการพัฒนา โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจและบทบาทของรัฐบาล ขนาดของภาษีขึ้นอยู่กับ ความจำเป็นของการใช้จ่ายและการลงทุนในภาครัฐบาล บทบาทของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ ความสามารถในการออมและการลงทุนในภาคเอกชน และประสิทธิภาพของภาครัฐบาล
- 2/ E. Wayne Nafziger. The Economics of Developing Countries (Wadsworth Publishing Company, 1984) pp. 333-334
- 3/ E. Wayne Nafziger, *ibid.*, pp. 334 -3.40
- 4/ เมื่อกล่าวถึงการออม (saving) เราควรแยกแยะระหว่าง กระแสของการออม (flow of saving) ซึ่งก็คือกระแสของทรัพยากรที่แท้จริงที่มีได้ถูกบริโภคในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ และสามารถนำไปใช้เพื่อการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ กับสต็อกของการออม (stock of saving) ซึ่งก็คือ สต็อกของการออมสะสมเพื่อเพิ่มความมั่งคั่ง (wealth) โดยอาจสะสมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสะสมทรัพย์สินทางการเงิน (ซึ่งเรียกว่า financial deepening) เช่น หุ้นหรือหลักทรัพย์ หรือการสะสมทองคำ เครื่องประดับมีค่า เป็นต้น
- 5/ ดู B. Herrick and C.P. Kindleberger. Economic Development 4th edition (McGraw-Hill Book Company, 1983) p. 180 หรือ Malcolm Gillis and others. Economics of Development 2nd edition (W.W.Norton & Company 1987) p. 260

- 6/ Malcolm Gillis and others, *ibid.*, p. 272
- 7/ Malcolm Gillis and others, *ibid.*, p. 273
- 8/ Gillis and others *ibid.*, p. 263 and p. 575
- 9/ Gillis and others, *ibid.*, p. 263
- 10/ Gillis and others, *ibid.*, pp. 264-265
- 11/ A.P. Thirlwall. Financing Economic Development (The Macmillan Press Ltd., 1976)
- 12/ J. Robinson. A model of Accumulation and Essay in Theory of Economic Growth (Macmillan, 1962) และ N. Kaldor. "Alternative Theories of Distribution" Review of Economic Studies (1955-6) และ Clarence Zuvekas, Jr. Economic Development : An Introduction (St. Martin's Press, 1979) pp. 321-333
- 13/ ควรทบทวนตัวแบบของ Kaldor ในบทที่ 5
- 14/ Ronald I. McKinnon. Money and Capital in Economic Development (The Bookings Institution, 1973)
- 15/ Edward Shaw. Financial Deepening in Economic Development (Oxford University Press. 1973)
- 16/ ต้นทุนค่าเสียโอกาสของเงินทุน ก็คืออัตราผลตอบแทนสูงสุดที่เงินทุนจำนวนนั้นจะสร้างขึ้นได้ ถ้านำไปใช้ในทางเลือกอื่น (ทางเลือกที่ดีที่สุด)
- 17/ Clarence Zuvekas Jr., *op.cit.*, p. 322

18/ Edward Shaw, op.cit., p. 221

19/ S. Ghatak. An introduction to Development Economics 2nd edition
(Allen & Unwin, 1986) p. 121

20/ ประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไปจะมีวิสัยทัศน์ในตลาดเงิน กล่าวคือจะมีตลาดเงินแบบจัดองค์การ (organized) หรือตลาดเงินในระบบ และตลาดเงินที่ไม่จัดองค์การ (unorganized) หรือตลาดเงินนอกระบบ ตลาดทั้งสองประเภทจะมีความแตกต่างกันมากในด้านการดำเนินธุรกิจ อัตราดอกเบี้ย บทบาทในฐานะตลาดเงิน กล่าวคือตลาดเงินในระบบจะมีการดำเนินงานที่เป็นการจัดองค์การอย่างดี มีความชำนาญ และให้บริการทางการเงินอย่างหลากหลาย โดยอาศัยตราสารทางการเงินประเภทต่าง ๆ รวมทั้งเทคนิคที่ก้าวหน้า ทันสมัย และเป็นระบบ ทั้งนี้โดยต้องอยู่ภายใต้การควบคุมกำกับ ดูแลของหน่วยงานรัฐบาล (เช่น ธนาคารกลาง) เพื่อให้การให้บริการ การกำหนดอัตราดอกเบี้ย ฯลฯ เป็นไปโดยเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจส่วนรวมตามนโยบาย (ด้านการเงิน) ของรัฐบาล แต่สำหรับตลาดเงินนอกระบบ การดำเนินการ (ซึ่งมักจะเป็นเรื่องของการให้กู้) เป็นไปในแบบที่ไม่เป็นทางการ ไม่มีระบบแน่นอน และอยู่นอกการควบคุมดูแลของรัฐบาล

ในประเทศที่มีปัญหาการระดมเงินออมในระบบ และตลาดเงินนอกระบบกลายเป็นแหล่งเงินทุนที่เสริมแหล่งเงินทุนภายในระบบอย่างสำคัญ รัฐบาลย่อมจะประสบปัญหามากในการใช้นโยบายการเงินเพื่อการพัฒนาหรือแก้ปัญหาทางการเงิน ดังนั้นโดยปกติจึงมักมีการพยายามที่จะลดหรือขจัดตลาด การเงินนอกระบบให้หมดไป แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่ทำได้ยากตราบดีที่เงินออมยังขาด แคลน และ/หรือ โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินออมของคนกลุ่มต่าง ๆ ยังมีความลักลั่นกันอยู่หรือแตกต่างกันอยู่ ประเด็นที่เป็นเหตุผลสนับสนุนให้รัฐเข้าควบคุมแหล่งการเงินนอกระบบก็คือ เรื่องของการเก็บดอกเบี้ยในอัตราสูง ซึ่งคนที่รับภาระคือคนจน เพราะคนเหล่านั้นก็คือคนที่จะต้องอาศัยเงินทุนจากตลาดเงินนอกระบบนั่นเอง

21/ Gillis and others, op.cit., p. 295

- 22/ Gillis and others, *ibid.*, p. 264
- 23/ World Development Report 1990, p. 200
- 24/ Gillis and others, *op.cit.*, p. 289
- 25/ Gillis and others, *ibid.*, pp. 289-290
- 26/ ภาษีการขาย (sale taxes) คือภาษีการบริโภคที่เก็บจากสินค้าโดยทั่วไป (อาจจะมีการยกเว้นการเก็บภาษีการขายในสินค้าบางอย่าง เช่น อาหาร ยา วัคซีนโรค เพื่อให้สินค้าจำเป็นเหล่านี้มีราคาต่ำ) ตัวอย่างเช่น ภาษีมูลค่าเพิ่มก็เป็นภาษีการขายรูปแบบหนึ่ง
- 27/ ภาษีการค้า (excise tax) เป็นภาษีที่เก็บจากการบริโภคเช่นเดียวกับภาษีการขาย แต่เก็บจากสินค้าบางชนิด เช่น ยาสูบหรือบุหรี่ สุรา การพนัน น้ำมัน ฯลฯ เป็นต้น
- 28/ Gillis and other, *ibid.*, p. 575
- 29/ E. Wayne Nafziger, *op.cit.*, pp. 390-392
และ Clarenee Zuvekas, Jr., *op.cit.*, pp. 336-337
- 30/ Dominick Salvatore & Edward Dowling. Development Economics (McGraw-Hill Book Company, 1979)
- 31/ Gillis and others, *op.cit.*, pp. 363-364
- 32/ E. Wayne Nafziger, *op.cit.*, pp. 356-358
และ Michael P. Todaro. Economics for A Developing World (Longman, 1977) pp. 343-344

- 33/ E. Wayne Nafziger, *ibid.*, p. 357
Michael P. Todaro, *ibid.*, pp. 344-345
- 34/ Clarence Zuvekas, Jr., *op.cit.*, p. 341
- 35/ Raymond Vernon. Storm Over the Multinationals : The Real Issue
(Harvard University Press, 1977) p. 160
- 36/ Gillis and other, *op.cit.*, p. 395
- 37/ Clarence Zuvekas, Jr., *op.cit.*, p: 353
- 38/ B. Herrick & C.P. Kindleberger, *op.cit.*, pp. 458-459
- 39/ สิทธิพิเศษถอนเงิน (special drawing rights : SDR_s) คือเงินพิเศษที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) สร้างขึ้นเพื่อให้ประเทศสมาชิกใช้เสริมเป็นทุนสำรองระหว่างประเทศนอกเหนือไปจากทองคำหรือเงินสกุลหลักอื่น ๆ เพื่อเพิ่มสภาพคล่องในระหว่างประเทศ ทั้งนี้โดยมีการกำหนดสัดส่วน SDR_s ในทุนสำรองของประเทศ และกำหนดโควต้า SDR_s ของแต่ละประเทศสมาชิกไว้แน่นอน